TALABALARDA METODIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV YONDASHUV VA KREATIV METOD, TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Ochildiyeva Yulduz Normengliyevna

Magistr,

FarDU Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi

e-mail: yulduznormengliyevna@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy tezisda talabalarda metodik kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari, kreativ yondashuvning mohiyati, kreativ metodlar va zamonaviy texnologiyalarning o‘rni tahlil qilingan. Metodik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: metodik kompetentlik, kreativlik, kreativ yondashuv, interaktiv metodlar, loyihaviy ta’lim, raqamli texnologiyalar, refleksiya.

Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘qituvchidan faqat fan bo‘yicha chuqur bilim emas, balki bu bilimni o‘quvchiga samarali yetkazish, dars jarayonini loyihalash va o‘zgaruvchan sharoitga moslashish talab etilmoqda. Shu sababli oliy pedagogik ta’limning muhim vazifasi talabalarda metodik kompetentlikni shakllantirishdir. Amaliyotda esa talabalar ko‘pincha tayyor dars ishlanmalarini ko‘chirish, shablon bo‘yicha ishlashga o‘rganib qoladi. Bu ularning mustaqil metodik fikrlashiga to‘sqinlik qiladi. Muammoning yechimi o‘quv jarayonida kreativ yondashuv, kreativ metodlar va zamonaviy texnologiyalarni tizimli qo‘llashda ko‘rinadi.

Metodik kompetentlikning mohiyati va tarkibi. Metodik kompetentlik o‘qituvchining o‘quv-tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, ta’lim maqsadiga mos metod, shakl va vositalarni tanlash, natijani tahlil qilish hamda o‘z

faoliyatini takomillashtirish qobiliyatidir .Uning tarkibini quyidagi komponentlar tashkil etadi:

bilimga oid: didaktika, metodika va psixologiya asoslarini bilish;

amaliy-faoliyatga oid: darsni loyihalash, o‘tkazish va baholash ko‘nikmalari;

shaxsiy-motivatsion: kasbga qiziqish, o‘z ustida ishlash va yangilikka intilish;

refleksiv: o‘z faoliyatini tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyati.

Kompetentlik faqat nazariy bilim bilan emas, balki bilimni real vaziyatda qo‘llash tajribasi orqali shakllanadi . Shuning uchun uni rivojlantirishda faol va ijodiy faoliyat markaziy o‘rin tutadi.

Kreativ yondashuvning ahamiyati. Kreativlik, ya’ni yangi g‘oya yaratish, nostandart yechim topish va mavjud tajribani yangicha qo‘llash qobiliyati tadqiqotlarda (J. Gilford, E. Torrens) ijodiy tafakkurning asosiy belgilari: ravonlik, moslashuvchanlik, originallik va tafsilotlilik orqali ta’riflanadi. Kreativ yondashuvning mohiyati talabani bilimning iste’molchisidan uni yaratuvchisiga aylantirishdadir. Bunday yondashuv quyidagi imkoniyatlarni beradi:

talabaning o‘quv jarayonidagi faolligi va mas'uliyati ortadi;

muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmasi shakllanadi;

tanqidiy va ijodiy fikrlash rivojlanadi;

talaba o‘z pedagogik uslubini topa boshlaydi.

Kreativ yondashuv o‘qituvchining rolini ham o‘zgartiradi: u bilim beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi, hamkor va fasilitatorga aylanadi .

Kreativ metodlarning o‘rni. Metodik kompetentlikni rivojlantirishda quyidagi metodlar o‘zini oqlaydi:

Interaktiv metodlar. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Venn diagrammasi”, “Keys-stadi” kabi metodlar talabalarni fikr almashishga, muammoni turli tomondan ko‘rishga va jamoada ishlashga o‘rgatadi . Masalan, keys-stadi

orqali talaba real sinf vaziyatini tahlil qilib, bir nechta pedagogik yechim taklif etadi .

Loyihaviy ta’lim. Talaba muayyan mavzu bo‘yicha dars loyihasi, test materiallari yoki o‘quv-metodik majmua ishlab chiqadi va uni himoya qiladi. Bu jarayon rejalashtirish, tanlash, asoslash va baholash ko‘nikmalarini birlashtiradi.

Modellashtirish metodlari. Mikro-dars, rolli o‘yin va pedagogik simulyatsiyalar talabaga real sinfga chiqmasdan turib o‘qituvchilik faoliyatini sinab ko‘rish imkonini beradi. Hamkasblar tomonidan berilgan fikr-mulohaza xatolarni o‘z vaqtida aniqlashga yordam beradi.

Refleksiv metodlar. Pedagogik kundalik, o‘z-o‘zini baholash varaqalari, portfolio va o‘zaro baholash talabaning o‘z metodik yutuq va kamchiliklarini ko‘ra olishini ta’minlaydi. Refleksiyasiz tajriba kompetentlikka aylanmaydi.

Muammoli ta’lim va dizayn-fikrlash. Talabaga ochiq, bir nechta to‘g‘ri yechimi mavjud topshiriqlar berish ijodiy izlanishni kuchaytiradi.

Zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati. Raqamli va innovatsion texnologiyalar kreativ yondashuvni amalga oshirishning samarali vositasidir :

Ta’lim platformalari (Moodle, Google Classroom) o‘quv materiallari, topshiriqlar va baholashni yagona muhitda boshqarishga imkon beradi;

Interaktiv vositalar (Kahoot, Quizizz, Padlet, Miro, Canva) talabaga ko‘rgazmali va o‘yin elementli dars materiallari yaratishni o‘rgatadi;

Virtual va kengaytirilgan reallik real sharoitda qiyin yoki imkonsiz tajribalarni modellashtiradi;

Sun’iy intellekt vositalari dars rejasi g‘oyalarini generatsiya qilish, topshiriqlarni individuallashtirish va tezkor teskari aloqa olishda yordam beradi.

Biroq texnologiyalardan foydalanishda ehtiyotkorlik zarur. Pedagogik texnologiya didaktik maqsadga xizmat qilishi , talabaning mustaqil fikrlashini almashtirmasligi kerak. Sun'iy intellektdan foydalanishda talabani natijani tanqidiy baholash va manbalarni tekshirishga o‘rgatish muhim.

Pedagogik shart-sharoitlar. Kreativ yondashuv samarali bo‘lishi uchun: (a) erkin, hurmatga asoslangan va xatoga yo‘l qo‘yishdan qo‘rqmaydigan ta’lim muhiti yaratilishi; (b) nazariy mashg‘ulotlar pedagogik amaliyot bilan uzviy bog‘lanishi; (c) baholash mezonlarida ijodiy komponent hisobga olinishi; (d) professor-o‘qituvchilarning o‘zi kreativ va raqamli kompetentlikka ega bo‘lishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, kreativ yondashuv, kreativ metodlar va zamonaviy texnologiyalar talabalarda metodik kompetentlikni shakllantirishning o‘zaro bog‘liq omillaridir. Kreativ yondashuv maqsad va qadriyatni belgilaydi, kreativ metodlar uni amalga oshirish yo‘lini ko‘rsatadi, texnologiyalar esa jarayonni kengaytiradi va tezlashtiradi. Ularni tizimli uyg‘unlashtirish bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy mustaqilligi, moslashuvchanligi va innovatsion faoliyatga tayyorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 2020. – 538 p.
2.Torrance E.P. The Torrance Tests of Creative Thinking. – Bensenville: Scholastic Testing Service, 2018. – 245 p.
3.Qurbonov Sh.E. Pedagogik ta’limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan, 2020. – 288 b.
4.Muslimov N.A. O‘qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish. – Toshkent: O‘zbekiston, 2019. – 256 b.
5. Ochildiyeva Y. Kreativ yondashuv asosida talabalarning metodik kompetetentligini rivojlantirish texnologiyasi. Scientific approach to the modern education system.FRANCE international scientific –online conference.2025.7-12